

Márton Áron, a XX. század püspöke

MÁSODIK FORDULÓ

I. KORTÁRSÁK

Helyes sorrendbe állítva a vízszintes sorokban levő betűket, Márton Áron tíz kortársának, jelentős közéleti és egyházi személyiségeknek a nevét kapjátok. (Az első betűk a helyükön vannak.) Kik ők, és hogyan hozhatók kapcsolatba Márton Áronnal? Térjete ki kapcsolatuk jellegére és – ahol volt – a személyes következményekre is. (Egy-egy személyről legfeljebb 2-3 mondatot írjatok.)

P	A	E	Z	O	T	R	R	G	U
J	B	A	A	K	A	N	L	A	T
I	I	U	L	U	N	A	M	I	U
T	A	L	E	E	L	B	É	I	K
T	M	A	I	Á	N	Á	S	R	O
N	A	V	I	G	Y	L	S	O	M
T	E	E	L	Á	Á	K	D	M	I
L	S	Z	U	K	L	A	L	Á	Ó
V	P	I	.	Á	P	L	P	Á	A
S	E	Á	N	R	D	M	O	I	R

20 pont

PETRU GROZA: 1948. július 17-én a Vatikánnal kötött konkordátum román oldali egyoldalú felbontásakor a püspöki kar nevében Áron püspök tiltakozó levelet ír Petru Groza miniszterelnöknek. Fiatal korában Budapesten is tanult, magyarul is jól beszélő román politikus, aki a püspökkel a szabadulásakor is tárgyalt. Petru Groza a püspökről jegyezte meg: "Ez egy nagy ember".

JAKAB ANTAL: Kolozsváron szolgált mint káplán Márton Áron mellett. Márton püspök maga javasolt megbízható utóda. Ő nevezte ki a Márton püspök szenttéavatási ügyének az első posztulátorát (P. Szőke Jánost). A temetés napján ő méltatta a püspököt.

IULIU MANIU: Erdélyi román jogász, parasztpárti politikus. A két világháború között több ízben is Románia miniszterelnöke. A kommunista hatalomátvétel után börtönbe került, ugyanabban a máramarosszigeti börtönben halt meg, ahol Márton Áron is raboskodott.

TELEKI BÉLA: gróf, magyar parlamenti képviselő, az Erdélyi Párt elnöke. 1944. augusztus 24-én Márton Áron, Vita Sándor és Tamási Áron azt az elvet képviselték, hogy el kell kerülni mindent, ami a románokat provokálná, ez az igény jutott el Teleki Béla közvetítésével Budapestre Horthy Miklós kormányzóhoz.

TAMÁSI ÁRON: író, Márton püspök jó barátja. Ő is a népben élő belső, természetes energiák felszabadítására törekedett. Tagja volt a Vásárhelyi Találkozót előkészítő bizottságnak. (A Vásárhelyi Találkozó 1937 októberében ült össze azért, hogy az első világháború után, már kisebbségi viszonyok között felnövekvő nemzedék a saját hangját hallatva, egységes erőként léphessen fel az egyre ijesztőbb politikai légkörben.)

NAGY VILMOS: Az erővidéki Nagybaconban és Uzonkafürdön is élt. Magyar katona, vezérezredes, honvédelmi miniszter és katonai szakíró. Református vallású tábornok, aki „ember maradt az embertelenségben”. 1965 decemberében a Jad Vasem Intézet – a magyarok közül az elsők között – a „Világ Igazának” ismerte el (akárcsak később Márton Áront).

TELEKI ÁDÁM: Gróf, 1951. július 30-án kezdődött, Márton Áronék ellen lefolytatott kirakatper egyik résztvevője. Ezt mondotta a per során: „Csak azért kevertek bele ebbe a kirakatperbe, mert gróf Teleki Ádámnak hívnak és jól hangzik, ha végre egy gróft is elítélnek Romániában.”

LUKA LÁSZLÓ: Kommunista politikus, romániai pénzügyminiszter és a Román Munkáspárt titkárságának magyar származású tagja. 1947. november 5-étől pénzügyminisztere Petru Groza többször átszervezett kabinetjének, egészen 1952-ig. Evtársai őt tették felelőssé az iparosítási politika kudarcáért és a bevezetett pénzügyi reform hiányosságaiért, ezért 1952 augusztusában letartóztatták, és az 1954 októberében megtartott koncepció per során életfogytiglani kényszermunkára ítélték. (Akárcsak három évvel korábban Márton Áront.) 1963-ban halt meg magánzárkájában.

VI. PÁL PÁPA: 1971. október 25-én magánkönyvtárában fogadta Márton Áron püspököt, majd a kihallgatás végen szentnek nevezte őt a jelenlévők előtt. A püspök, bár nagyon tisztelte VI. Pál pápát, úgy látta, hogy a kommunista diktatúrának és a kommunisták módszereinek ismeretében nincs remény a kompromisszumos megoldásokra.

SÁNDOR IMRE: gyulafehérvári kanonok, az Erdélyi Római Katolikus Népszövetség igazgatója, majd főesperes, székelyudvarhelyi plébános, a 2. Bécsi Döntés után észak-erdélyi püspöki helytartó, majd ordinárius (1950–51-ben a letartóztatott Márton Áron helyettese). Előbb a máramarosszigeti börtönbe került, majd 1956. február 29-én megfagyott Râmnicu Sărat-i börtönben.

II. EMLÉKJEL

Milyen kitüntetésben részesült *post mortem* Márton Áron? Mivel érdemelte ki ezt? Soroljatok fel további öt személyt, akik megkapták ugyanezt a kitüntetést, és röviden írjátok le, mivel érdemelték ki. (Keressetek olyan kitüntetetteket is, akik az iskolátok 100 km-es körzetében születtek, vagy éltek, és a bemutatásukban térjete ki erre az információra – plusz két pont jár érte!)

7(+2) pont

2000 június 20-án Kolozsváron a Szt. Mihály templomban az izraeli állam képviselőitől Jakubinyi György érsek vette át a Márton Áronnak post mortem adományozott **“Világ Igaza”** (más fordításban „**Népek Igaza**”) kitüntetést.

Az izraeli **YAD VASHEM** Intézet Márton Áron 1944. május 15-én a kolozsvári papszenteléskor elhangzott tiltakozó beszédét és a zsidók deportálásának megakadályozását célzó cselekedeteit méltányolta, ezért ítélte oda a díjat. A Világ Igaza elismerésre javaslatok alapján jelölik azokat a nem zsidó származású embereket, akik a II. világháborús vészkorszak idején mentették az üldözötteket. Ajánlást tehet a megmentett vagy maga a segítő, illetve azok leszármazottai, rokonai, de a dokumentumot két tanúnak is hitelesítenie kell.

További kitüntetettek:

Msgr. Andrea Cassulo nuncius: Hála Dr. Alexandru Safran főrabbi-professzornak, 2010. október 18-án Andrea Cassulo bukaresti nuncius is elnyerte ezt a címet. A címet az üldözött zsidók anyagi támogatásáért, segítségéért nyerte el.

Idősebb **Antall József**: a különféle nemzetiségű polgári menekültek ügyével foglalkozó belügyminisztériumi főosztály vezetője volt, a lengyel menekültek között jelentős számban lévő zsidókat „árja” okmányokkal látta el.

Salkaházi Sára szociális testvér: A Szociális Testvérek mintegy ezer üldözöttet bújtattak. Valamennyi rendházuk telve volt velük, közülük majdnem százat személyesen Sára nővér mentett meg. 1944. december 27-én zsidók után kutató nyilasok körbevették az otthont, és mindenkit elhurcoltak. A foglyokat este a Fővárház elé terelték, levetkőztették és a Duna partjára állították őket. Mielőtt a sortűz eldőrdült, egy alacsony, fekete hajú nő – Sára nővér – a kivégzők felé fordult, a szemükbe nézett, letérdelt, az égre nézett, és keresztet vetett.

Slachta Margit szerzetes: 1940. november 8-án a Keresztény Női Tábor nevében beadványt írt a munkaszolgálatosok érdekében. 1941 telén tiltakozott a kőrösmezei deportálás ellen. Miután 1943. február 8-án Szlovákia bejelentette a „teljes zsidótlanítást”, Rómába utazott, hogy személyesen sürgesse XII. Pius pápát a cselekvésre. A testvérek Thököly úti rendházában bújtatta az üldözötteket, köztük Heltai Jenőt, Radnóti Miklós feleségét valamint Rusznyák Istvánt is.

Apor Vilmos püspök: *Nagyváradon, városunk közelében szentelték pappá 1915-ben, ezért jelentős számunkra. (Egy nagyváradai csapat válaszából vettük.)* 1941-ben nevezték ki Győr püspökének, majd 1944-ben Serédi Jusztinián esztergomi érsek őrá bízta a Magyar Szent Kereszt Egyesület – egy, a keresztény hitre tért zsidók megoltalmazására alakult szervezet – vezetését. Püspöki palotájában több száz embernek nyújtott védelmet előbb a nyilasok és a németek, majd a várost elfoglaló szovjetek elől.

III. MIKROFON

Hallgassátok meg az alábbi hangfelvételt:

<http://youtu.be/omStMhmDasg>

- a. Melyik magyar költő hangját halljátok a hangfelvételen?

2 pont

Kányádi Sándor

- b. Milyenek mutatja a visszaemlékezés Márton Áront? Mit árul el a hagyományhoz, a kultúrához, az értékekhez fűződő viszonyáról? (500 leütés!)

20 pont

Márton Áron hívei körében nagy népszerűségnek örvendett : mindenki mély szeretettel beszél róla. 1977-ben a katolikus egyház liturgikus reformjával kapcsolatban feladatot adott a protestáns Kányádi Sándor költőnek : az új gyulafehérvári temetési szertartáskönyv XVI. századi magyar szövegének lektorálását. Azzal, hogy a katolikus püspök egy református vallású embert bízott meg a feladattal, már megmutatkozik, hogy Márton Árontól távol állt a a bigott vallásosság ; az értékközvetítés során fontosabb szempont volt számára Kányádi szépirodalmi, nyelvészeti kulturáltsága, amit elismert, és tiszteletben is tartott. A hagyományok őrzése mások elfogadásának szellemiségében történt a püspök részéről. Az értékörzés során felismerte, hogy az csakis a szép anyanyelven történhet : a lelket jobban meghatja az édes anyanyelv, mintha latinul szólna a beszéd. Határozottan kitartott elvei mellett: "Addig vagyunk magyarok, amíg magyarul beszélünk, magyarul gondolkodunk, magyarul tanulunk." Az interjú-részlet ugyanakkor megvilágítja Márton Áron humort értő/elértő természetét és figyelmességét is: háláját az írók iránt nem feledkezik meg kifejezni.

- c. A hangfelvételen további két erdélyi magyar író neve hangzik el. Kettejük közül ki írt verset Márton Áronról? Mi a vers címe?

3 pont

Fodor Sándor és Bajor Andor neve hangzik el. Verset Bajor Andor írt Márton Áronról *Nem mi választjuk ki a szentjeinket* címmel.

IV. KÉPZŐMŰVÉSZEK

Márton Áron püspök egykori lakosztályában több, neki ajánlott, XX. századi műalkotás is található. Írjatok 3-4 mondatot mindenik alkotásról! (Kik az alábbi művek alkotói? Milyen bibliai utalásokat, témákat véltek felfedezni az alkotásokban? Melyik képzőművészeti stílusirányzatba sorolnátok be őket?)

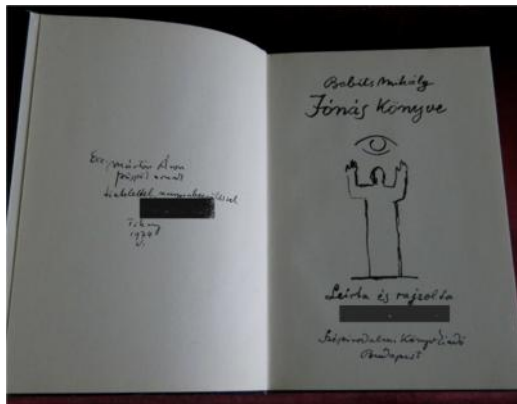
20 pont

1.

2.

3.

4.

5.

1. A festmény alkotója **Nagy Imre**. Az alkotás címe: Világítás. A megfestett jelenet Halottak Napját jelenti meg, a gyertyafény utalás a feltámadásra. (Jel 20,5). Stílusa: realista, de a német expresszionizmus hatása is felismerhető rajta.

2. **Márton Árpád**: Parasztmadonna. A kép témája rajzos, kemény és szűkszavú módon jelenik meg: Szűz Mária alakját idézi, de oly módon, hogy érezhetően kidomborítja a székelység akkoriban sanyarú sorsát; a Szent Szűz magasztos alakja szomorúságot áraszt. Stílusára a fölfokozott, expresszív, ugyanakkor dekoratív színhasználat jellemző. Felfedezhető rajta a kubizmus stílusjegyei az arcvonalak geometrikus szerkesztettségében.

3. A könyvet leírta és rajzolta **Borsos Miklós**. A grafikus dedikációjával ajánlotta Márton Áronnak, Babits Mihály: Jónás könyve című művét. Babits témájának üzenete, hogy a próféta nem menekülhet kötelessége elől. Korai művei között vannak drámai hangvételű, az expresszionizmussal rokon alkotások, de művészetét inkább a lírai hang vagy a finom melankólia jellemzi, akár a Jónás könyve esetében is.

4. **Szervátiusz Jenő** szobrászművész készítette 1937- ben a szobrot.

A kisplasztikai alkotás Máriát ábrázolja, a kisdéd Jézussal a karjában. Stílusát leginkább a lírai

expresszionizmusba sorolhatnánk: Madonnája a fába faragott fájdalom, de az életerő megjelenítése is. A világkaroló mozdulattal az élet teljessége felé forduló gótikusan nyújtott nő arca mély szenvedésről tesz tanúbizonyságot: ezzel az erdélyi lélek, gondolat, a határon túli magyar közösség sorsát metaforikusan szemlélteti. Így válik műve az életmű szimbolista vonulatának részévé.

5. **Gy. Szabó Béla**: fametszete kevert stílusú: egyszerre szimbolista és expresszionista. A témája is "kevert": mindenképpen bibliai ugyan, de gondolhatunk a hét főbűn egyikére csakúgy, mint kizárólagosan az Apokalipszisa. Utóbbi esetén a képen látható jelenet párhuzamba hozható a bibliai utolsó ítélettel. Ha viszont Dante írását nézzük, akkor a Purgatórium 5. teraszának történeteit mutatja a kép. A fekete-fehér színek drámai kontrasztjai az indulatokat tolmácsoló magyar aktivizmus művészetére emlékeztet. Az emberi szenvedések groteszk ábrázolása ugyanakkor az impresszionizmus felé mutat.

TALÁLKOZÁS

Válasszatok egyet az alábbi témák közül, és írjatok riportot vagy tudósítást (kb. 2000 leütés), mintha ti is részesei lettetek volna az eseményeknek. Adjatok találó címet az írásnak!

- a. Márton Áron az 1949-es csíksomlyói búcsún
- b. Márton Áron püspök bérmál 1957-ben
- c. Márton Áron, az egyetemi ifjúság hitszónoka Kolozsváron

20 pont

Több kiváló dolgozat is érkezett erre a kérdésre. A zsűri a személyes hangvételt, a hitelességet, a koherens, igényes fogalmazásmódot, a helyesírást, de még a találó címadást is értékelte. Egyik legszebb, levélformába öntött „tudósítást” idézzük:

Egy csíksómlyói asszony levele barátnéjének

Kedves Ilkém!

El sem tudod képzelni, mit vesztettél azzal, hogy megszakítván jó szokásod, idén nem látogattál el hozzánk a búcsúba. A gyerekek is hiányoltak, de közel sem olyannyira, mint én.

A hatalmas tömegben ugyan esélyem sem lett volna találkoznom drága férjeddal, de mivel őszintén hiszem, hogy ő tiszteletét tette volna nálunk, ha mégis a jelenlévők közt lett volna, más esélyt nem látok, mint, hogy veled együtt ő is elmulasztotta az alkalmat a látogatásra. Rendkívüli szomorúsággal tölt el, hogy nem hallhattam véleményedet eme alkalom kapcsán, ezért most – remélem csekély bánatodra neked kell hallanod az enyémet. Ha szeretnéd, akár a városi újságban is megjelentethetnéd, de mivel az én szavaim kevésbé hasonlítanak azokra a gyöngyszemekre, mint amelyekkel ott találkozunk (inkább az egyszerű emberek nyelvét beszélem könnyen én) most csak neked s barátságosnéjaimnak szánom ezt a rövid elbeszélést.

Egyszerű szavaimmal el sem tudom mondani milyen ragyogóan sütött a kora nyári napsugár azon a reggelen. Az egész város kora reggel teljes izgalomban rohagált otthon fel-alá.

A búcsú maga 9 kor kezdődött, de azon „csak” csekély 8 ezer ember volt jelen.

Mindenki más csak a laktató húsleves után kezdett beözönlöni az utcára. Ezt ne úgy képzeld el, hogy egy-két ember megindult, mint ahogy a baromfi az esti etetéshez, ezek fegyelmezett sorokban, állami iskolások és tanítóik vezetése mellett vonultak. A tömeget, ami immáron 35 ezer emberrel ért fel, többnyire ifjak alkották. A főtitiztelendő püspök a három órás haragszóval érkezett szürke-fehér lovon. A körülötte őrt álló csángók sem tudták teljesen feltartani a megzabolázhatatlan tömeget, mely arra epekedett, hogy legalább a püspök lábnyomát megcsókolhassák. Ahogy mondani szokad, ami a deáknak nem sikerül, a mesternek már a vérében van. Ugyanez történt itt is. Amint Márton Áron jobbát felemelte a tömeg lélegzett visszafojtva néma csendre tért és figyelte minden szavát.

A beszéd rövid volt, de a végén még arra is szánt időt, hogy megköszönje a csángók szíves vendéglátását, amiben részesítették őt.

A fáma szerint ezt az időt arra is felhasználta, hogy minél több hívet toborozzon magának.

A tömegben egész délelőtt olyan rémhírek terjengtek, miszerint a püspököt letartóztatták, de ezt dicsőségteljes bevonulása teljes mértékben megcáfolta. Beszédében arra kérte a híveket, hogy tartsanak ki mellette és az egyház mellett eme időkben, a szülők pedig ne feledjék katolikus nevelésben részesíteni gyermekeiket. A beszéd vége már érthetlenné vált, végeztével pedig a püspök kíséretével a templomba vonult. Hogy onnan hogyan és milyen módon távozott, arról nincs tudomásom, ám remélem, hogy látogatása során semmilyen kellemetlenségbe nem ütközött.

Sajnos nincs esélyem bővebben kifejteni tapasztalataimat neked, mert a gyerekek már fél órája kiabálnak, de amint időm engedi, újra tollat ragadok.

Szeretettel csókol

Amália

V. JELES NAPOK

A következő ünnepek Márton Áron életrajza szempontjából különösen fontosak. Miért?

- a. Karácsony
- b. Vízkereszt
- c. Szent Mihály napja
- d. Szent Ágoston napja
- e. Gyümölcsoltó Boldogasszony
- f. Assisi Szent Ferenc ünnepe

6 pont

- a. Karácsony – 1938-ban XI. Pius pápa gyulafehérvári püspököknek nevezte ki.
- b. Vízkereszt – 1955-ben kiszabadul a börtönből
- c. Szent Mihály napja – 1980-ban ezen a napon halt meg
- d. Szent Ágoston napja – 1896-ban ezen a napon született
- e. Gyümölcsoltó Boldogasszony – 1955-ben ezen a napon vette át a gyulafehérvári egyházmegye vezetését
- f. Assisi Szent Ferenc ünnepe – 1980-ban ezen a napon temették el

A feladatsor megoldását segítő irodalommal bővítettük az ajánlott könyvészetet.

(<http://www.martonaronmuzeum.ro/hu/vetelkedo/marton-aron-a-xx-szazad-puspoke>)

A 2. feladatsor megoldásának határideje: **május 22.**

Sok sikert!